

**Veszélyes ifjúság, veszélytelen ellenség -
A „Demeter és társai”-ügy mérlege**

Jelige: *Darabont*

Pályamunka lezárásának időpontja: 2018. június

2018.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	3
2. Az Állambiztonsági szervek és a megfigyelték.....	6
2.1. Az állambiztonsági szervezetrendszer.....	6
2.2. Állambiztonsági eszközök.....	7
2.3. A punk mozgalom Magyarországon.....	8
2.4. A skinhead mozgalom.....	10
3. A Demeter-Ügy.....	12
3.1. Az Aurora zenekar története az akció előtt.....	12
3.2. Bizalmas nyomozás.....	14
3.2.1. A hálózat alkalmazása.....	15
3.2.2. A levéllenőrzés eredménye.....	16
3.2.3. Az operatív technikai eszközök alkalmazása.....	17
3.2.4. A környezettanulmány eredményei.....	18
3.3. Nyílt nyomozás.....	18
3.3.1. Hivatalos kihallgatások.....	19
3.3.2. A házkutatás eredménye.....	19
3.3.3. Az orvosszakértői vélemények.....	21
4. A büntetőpercek mérlege.....	22
4.1. A Közellenség pere.....	22
4.2. Demeter András pere.....	23
4.2.1. A vádirat.....	23
4.2.2. A Győri Városi Bíróság ítélete.....	24
4.3. Ellentmondások.....	25
5. Befejezés.....	28
Források és szakirodalom:.....	29
Könyvek:.....	29
Filmek:.....	30
Személyes közlések:.....	30
Cikkek, könyvfejezetek:.....	30
A Belügyminisztérium Oktatási és Közművelődési Csoportfőnökségének periodikái:.....	31
Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára:.....	31
MNL Békés Megyei Levéltára.....	32
Magyar Nemzeti Levéltár Győr-Moson Sopron Megyei Levéltára:.....	32
Mellékletek.....	33

1. BEVEZETÉS

A rendszerváltás óta eltelt csaknem három évtized ellenére az 1945 és 1990 közötti időszak vizsgálatának továbbra is megvan az aktualitása, ami igaz még a szovjet típusú diktatúra utolsó évtizedeire is. Továbbra is egyre több minősített anyag válik a kutatók számára hozzáférhetővé, ami lehetővé teszi a titkosszolgálatok működéséről való tényalapú és objektív közgondolkodás erősítését. Emellett érdemes megvizsgálni az 1970-es és 1980-as évek társadalmi kihívásait, feszültségeit és jelenségeit is, hiszen napjaink számos problémájának és közéleti vitájának gyökerei ide vezetnek vissza.

A pályamunkámban egy 2013-ban kezdett kutatás újabb állomásainak eredményeiről kívánok beszámolni, melyben az 1980-as években fennálló pártállam politikai ellenségképének egy szűk rétege elleni belügyi eljárásokat kívánom bemutatni. Az 1980-as évekre a szélsőséges és államellenes – mind szélsőjobboldali, mind az anarchista, mind a szélsőbaloldali – nézetek mozgalmoszerűen kezdtek elterjedni a fiatalok körében, főként tizenévesek körében. Ugyanekkor volt legerőteljesebben tetten érhető a punk- és skinhead-szubkultúra megjelenése, melynek képviselőit addig sosem tapasztalt módon direkt, politikailag ellenséges, több esetben garázda magatartás jellemezte. A KISZ egyik popkultúráról szóló beszámolójában Lendvai Ildikó már 1979-ben azonosítja a jelenséget, és szóvá is teszi,¹ de a titkosszolgálatok is kezdik egyre komolyabban venni a helyzetet, és intézkedéseik révén számos társaság ellen büntetőeljárás is indult.

Az említett ügyek közül a kutatás során öt büntetőpert, valamint azok körülményeit vizsgáltam. Kronologikus sorrendben az 1982-es Benkő Zoltán és társai elleni pert (CPg zenekar),² az 1983-as Erdős József és társai elleni pert (Mos-Oi zenekar),³ az 1984-es Demeter János elleni pert (Auróra zenekar),⁴ a szintén 1984-es Kiss Attila és társai elleni pert (Közellenség zenekar),⁵ valamint az 1985-ös Benkő Zoltán és társai elleni per (CPg zenekar),⁶ melyek főként államellenes izgatás, vagy közösség megsértése büntett vádjával indult a fiatalok ellen.

¹ CSATÁRI Bence: *A Kádár-rendszer könnyűzenei politikája* (disszertáció). Eötvös Loránd Tudományegyetem, 2007. 276-277. <http://doktori.btk.elte.hu/hist/csatari/disszert.pdf>

² ÁBTL V-163453.

³ ÁBTL V-164258.

⁴ ÁBTL V-164148.

⁵ ÁBTL V-164417.

⁶ ÁBTL V-164155/2

A jelenség bemutatására vállalkozó korábbi tudományos diákköri dolgozatokkal 2015 őszén a punk mozgalom elleni állambiztonsági intézkedéseket⁷, 2016 őszén⁸ és 2017 tavaszán⁹ a CPg és a Közellenség elleni politikai pereket mutattam be. Ezt követően 2017 őszén a határon átvélő kapcsolatok ellenőrzését az állambiztonsági szervek és a BM Határőrség együttműködésében igyekeztem feltárni.¹⁰ Emellett a 2017/2018-as tanévben az Új Nemzeti Kiválóság Program keretében tárom fel a fent említett büntetőperekhez kapcsolódó állambiztonsági és pártiratokat, egyúttal az állambiztonsági eszközökről a KNBSZ Szakmai Szemléjében is beszámoltam. Ami pedig az állambiztonsági és rendőrségi eszközök gyakorlatban történő alkalmazását illeti, következő lépésként mostani pályamunkámban a Demeter János elleni 1984-es büntetőper körülményeiről kívánok számot adni. Az Auróra együttes és egykori énekese Demeter János ellen indított eljárások jelentősége abban áll, hogy rávilágít a feljebb felsorolt büntetőügyek közötti összefüggésekre és ellentmondásokra, illetve olyan aspektusokra világít rá, amelyekről a korábbi dolgozatokban érdemben nem esett szó. Az állambiztonsági szervek intézkedéssorozatai és a perek párba állíthatók, amit az 1. sz. ábra szemléltet.¹¹ Ahogyan az ábrán látható, a megfigyelt csoportok közül a CPg és a MosOi, valamint az Auróra¹² és a Közellenség is egy és ugyanazon rendezvényen hívta fel magára az állambiztonsági szolgálatok figyelmét. Emellett az ellentmondást az adja, hogy míg a CPg, illetve a tényállást ki sem merítő Közellenség együttes tagjai letöltendő szabadságvesztésre ítéltetnek, addig az igazi balhét okozó Demeter Jánost, illetve a rendszerellenes megnyilvánulások mellett nyíltan rasszista és nemzetiszocialista tartalmakat is közvetítő skinhead együttest, a Mos-Oi-t is felfüggesztett börtönbüntetésre ítélik.

A pályamunka II. fejezetében az állambiztonsági és nyílt rendőri munkát végző Győr-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság működése és eszközei mellett Demeter szélsőjobboldali megnyilvánulásaira reagálva mutatok be a skinhead-mozgalommal kapcsolatos állambiztonsági eljárásokat, amivel érzékeltetni szeretném, hogy a titkosszolgálatok miként tekintettek a szélsőjobboldali társadalmi trendekre. Ezt követően a III. fejezetben ismertetem az Auróra

⁷ Intézményi Tudományos Diákköri Konferencia, NKE-KTK, Társadalomtudományi Szekció, 2015. november

⁸ Intézményi Tudományos Diákköri Konferencia, NKE-NETK, Nemzetközi Kapcsolatok Szekció, 2016. november

⁹ XXXIII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia, Had- és Rendészettudományi Szekció, 2017. április

¹⁰ Intézményi Tudományos Diákköri Konferencia, NKE-RTK, Rendészetelméleti- és Történeti Szekció, 2017. november

¹¹ Ld. I. sz. melléklet.

¹² Az Auróra helyett az I. sz. ábrán inkább Demeter János nevét tüntettem fel, hiszen ahogy majd a későbbiekben tapasztalhatjuk, a zenekarban az ő magatartása bizonyult a leginkább ellenségesnek, míg a többi három tag – Víg László, Polyák Attila és Pozsgay János „Galacs” – csak rendőrhatósági figyelmeztetésben részesülnek. Demetert vállalhatatlan magatartása miatt kitették a zenekarból, emellett nemzetiszocialista megnyilvánulásaitól (ami egyébként az ÁB szervek részéről túlzás is lehet) elhatárolódtak.

együttes és tagjainak történetét, bemutatom az alkalmazott nyílt és titkos eszközöket, majd az ítéletet. A IV. fejezetben elemzem az ügyet, és elhelyezem a szubkultúrát érintő többi ügy között, végül az V. fejezetben értékelem az eredményeket és beszámolok a kutatás további menetéről és céljairól.

A kutatás során főként elsődleges forrásokra támaszkodhattam, így az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára irataira, melyek közül kiemelkedő fontosságúnak bizonyultak Demeter János vizsgálati dossziéja, az operatív dossziék, a munka-dossziék és számos egyéb anyagok. A Magyar Nemzeti Levéltár Győr-Moson Sopron Megyei Levéltára, illetve a MNL elektronikus forrásai szintén építették a kutatást, ahogy az Auróra együttes alapítójával készített interjú, továbbá egyéb dokumentumfilmek is.

2. AZ ÁLLAMBIZTONSÁGI SZERVEK ÉS A MEGFIGYELTEK

2.1. Az állambiztonsági szervezetrendszer

Az előző dolgozatokban áttekintettük a központi állambiztonsági szerveket, általában véve a pártállam befolyását az államigazgatási szervezetrendszer fölött, az MSZMP KB Közigazgatási és Adminisztratív Osztályának szerepét, valamint a BM III. Főcsoportfőnökség struktúráját (1962-1990) és működését. Eszerint a III/I. Csoportfőnökség a hírszerzésért, a III/II. a kémelhárításért, a III/III. a belső reakció elhárításért, a III/IV. a katonai elhárításért, míg a III/V. az operatív-technikáért felelt. Számunkra a belső reakció elhárításért felelős III/III Csoportfőnökség, annak 2. és 4 osztálya, valamint az információszerzésért felelős független alosztályok a legfontosabbak. A központi államigazgatási szervek működésének felidézését a 2. sz. melléklet segíti.¹³

Amiről kevesebb szó esett, az a vidéki rendőr-főkapitányságok működése, ezen a téren pedig egy konkrét esettel, a Győr-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság bemutatásával igyekszem a korabeli viszonyokat ismertetni. A Belügyminisztériumhoz hasonlóan a megyei rendőr-főkapitányság is ellátott rendőrségi (közrendvédelmi, bűnügyi) és állambiztonsági feladatokat. A rendőrfőkapitány közvetlen irányítása alá tartoztak: a főkapitány-helyettesek, a kapitányságvezetők, a Személyzeti Osztály, az Igazgatásrendészeti Osztály, az Anyagi Osztály, a Pénzügyi Osztály, a Titkárság, az Orvosi Hivatal, az „M” főelőadó, a RBV. előadó és a gyermekintézmény.¹⁴

Az állambiztonsági helyettes irányítása alá tartozott az állambiztonsági törzs, a III/II. Osztály, a III/III. Osztály, a III/I. Alosztály, a III/V. csoport,¹⁵ a III/1. Alosztály, a III/2. Alosztály és a III/3. Csoport.¹⁶ Ezek az alegységek végezték az állambiztonsági munkát, egyben alkalmazták a titkos eszközöket a bizalmas nyomozások során. A rendőri helyettes irányítása alá tartozott a

¹³ Ld. a 2. sz. melléklet. DÁVID Ferenc: *Történeti visszatekintés a magyar titkosszolgálatokra*. In: KOBOLKA István (szerk.): *Nemzetbiztonsági alapismeretek*. Nemzeti Közszerzői és Tankönyvkiadó Zrt., Budapest, 2013. p. 19.

¹⁴ ÁBTL: 4.2.-2.1.1.-157/15/1973/1 A BM Győr-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság Ügyrendje 8.

¹⁵ Ez az alegység felelt az operatív-technikai eszközök helyi alkalmazásáért. A megyei rendőr-főkapitányságon működő ezen alegységeket operatív-technikai és információfeldolgozó csoportoknak nevezték. Bővebben ld. SZABÓ Mátyás: *Állambiztonsági eszköztár – Az operatív-technikai rendszabályok és módszerek*. Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Szakmai Szemle, XVI. évf. (2018) 1. sz. pp. 14-15.

¹⁶ ÁBTL: 4.2.-2.1.1.-157/15/1973/1 A BM Győr-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság Ügyrendje 8.

II/I-1. Osztály, a II/-I-2 Osztály, a II/I-3. Osztály, a II/II-1. Osztály, a II/III-1. Osztály, a bűnügyi nyilvántartó és az értékelő tiszt.¹⁷

A III/III. (belső reakcióelhárító) Osztály feladatai közé tartozott felderítés és bizalmas nyomozás végzése kulturális területen, különböző platformokról érkező ellenséges személyek és ellenséges csoportok körében; intézkedés az államellenes személyek tevékenységének megakadályozására; a kulturális, tudományos, oktatási objektumok védelme; galerik felderítése és ellenőrzése; a nyugati médiumokkal történő levelezés és kapcsolattartás ellenőrzése, a politikai jellegű események nyílt és operatív vizsgálata.¹⁸

2.2. Állambiztonsági eszközök

A korábbi dolgozatokban bemutatott BM III. Főcsoportfőnökség ügyrendjében¹⁹ található tipizálásához képest egy másik logika mentén rendszerezem az eszközöket, amihez a hálózatról szóló parancsot hívom segítségül.²⁰ A parancs az állambiztonsági eszközöket nyílt és titkos eszközökre osztja, melyek közül a nyílt eszközök, megegyeznek a BM II. Főcsoportfőnökség irányítása alatt álló rendőrség eszközeivel, míg titkos eszközökként az alábbiakat sorolja fel a parancs:

- a hálózat
- külső figyelés
- környezetanulmányozás
- operatív technikai eszközök
- postai küldemények operatív ellenőrzése
- operatív nyilvántartás
- operációk végrehajtása (pl. titkos házkutatás, beépülés, őrizetbe vétel).

Ezek közül a Demeter János és társai elleni nyomozások során a leggyakoribb eszköz a hálózat volt, egyúttal dokumentáltan történt postai ellenőrzés, lefolytattak környezetanulmányozást, Demeter bekerült az operatív nyilvántartásba, végrehajtottak házkutatást, illetve a Közellenség vádirata, a személyes forrásközlések és a dokumentumfilmekben elhangzottak arra engednek utalni, hogy operatív-technikai eszközöket is alkalmaztak hangrögzítés céljából. A nyílt

¹⁷ ÁBTL: 4.2.-2.1.1.-157/15/1973/1 A BM Győr-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság Ügyrendje. 8..

¹⁸ ÁBTL: 26/1979 sz. BM. parancs a III. Főcsoportfőnökség ügyrendjéről. 13.

¹⁹ ÁBTL: 26/1979 sz. BM. parancs a III. Főcsoportfőnökség ügyrendjéről.

²⁰ ÁBTL: 005/1972. sz. BM parancs az állambiztonsági szervek hálózati munkájának alapelveit tartalmazó szabályzat kiadásáról

eszközök közül pedig a gyanúsítottak és a tanúk kihallgatását, a gyanúsítottak oktatási intézményétől beszámoló bekérését, illetve orvosszakértő igénybevételét tudjuk azonosítani.

2.3. A punk mozgalom Magyarországon

A korábbi dolgozatokban már megismerhettük a punk stílust és mozgalmat, így megtudhattuk, hogy az Egyesült Államokból és Nagy-Britanniából érkezett Magyarországra, alapvetően a rock műfajba tartozó stílusról van szó egyszerű riffekkel és zenei szerkezetekkel, rövid és gyors számokkal, képzetlen, agresszív énekhanggal és erős társadalmi kritikával bíró szövegekkel. Magyarországon sokan a Beatricét tekintik az első punk zenekarnak, ám Nagy Feró inkább rockzenekarként definiálja saját magukat. A punk mozgalom a CPg és az ETA berobbanásával indult az 1980-as évek legelején, majd számos más együttes is megkezdte működését, mint a Trottell, a Kretens, vagy a Terrorist (később Auróra).

A belügyi szervek számára nem világos az addig ismeretlen politikai ellenségeskedés, destruktivitás és polgárpukkasztó viselkedés miértje és eredete, így nemcsak kezelni, de még értelmezni, vagy definiálni is nehezen tudják a tapasztaltakat. „Zefír” fedőnevű ügynök például a P.Mobil együttesel azonosítja a punk jelenséget, tévesen, de a punk a skinhead-mozgalommal is könnyen összemosható volt, hiszen mindkét stílusra jellemző volt az agresszivitás, a zenei igénytelenség, a deviáns magatartás, a politikailag ellenséges megnyilvánulások, illetve az ún. „oi-oi-oi” szövegek, kiáltások is.²¹

További érdekesség, hogy - bár a punkot a közvélemény inkább a baloldali és anarchista ideológiához, míg a skinhead-mozgalmat a fasiszta és nemzetiszocialista ideológiához köti, mely két világnézet között áthidalhatatlannak tűnő különbség húzódik - a punk és skinhead zenekarok számos alkalommal egy koncerthelyen, egy rendezvény keretében léptek fel. Az egyik leghíresebb ilyen időszak 1983 elején volt, amikor a (punk) CPg, a (punk) Kretens és a (skinhead) Mosoi egy rendezvényen léptek fel a III. kerületi Meggyfa utcai Mozaik Klubban.

A két szubkultúra közötti átjárhatóság hasonló magának a punk-irányzatnak a létrejöttéhez, hiszen a punkok jelentős része a csövesek közül került ki. Ugyanígy akadtak olyan fiatalok, akik a punk életforma már nem érezték elég keménynek, valami többre, vadabbra,

²¹ Az „oi-oi-oi” egyfajta csatakiáltás, amit általában a refrénekekben találhatunk meg, és a közönség együtt kiabálta. Ld. SZŐNYEI Tamás: *Nyilván tartottak – Titkos szolgák a magyar rock körül 1960-1990*. Magyar Narancs-Tihany Rév Kiadó, Budapest, 2005. p. 799. Az „oi” megtalálható punk együttesek szövegeiben, például a CPg Anarchia c. számában, az Auróra egykori énekese Demeter János által írt „Anarchista egyén vagyok...” kezdetű dalban, emellett skinhead együttesek a zenekar nevében is előszeretettel használták, mint a MosOi, vagy az Oi-kor.

polgárpukkasztóbbra vágytak. Például a szegedi CPg punkzenekar egykori tagja Kocsis Tibor alapította meg a 88-as csoport nevű zenekart, amelyben a CPg basszusgitárosa Varga Zoltán is játszott később. De a két szubkultúra közötti átjárhatóságra hozhatunk fel példaként egy horogkeresztet is, amit a CPg dobosának, Nagy Zoltánnak a dobfelszerelésén találtak a rendőrök egy házkutatás során, bár ez esetben inkább polgárpukkasztó célról volt szó.²²

Visszatérve magára a punk-mozgalomra, már az 1970-es évek végétől kezdték foglalkoztatni a belügyi szerveket, és az állambiztonsági szolgálatok egyre szisztematikusabban és nagyobb figyelemmel jártak el velük szemben. „Futó” fedőnevű ügynök 1978-tól hat éven át jelentett a belvárosi köztörvényes bűncselekményeket elkövető fiatalokról, majd punk együttesekről, mint a Beatrice, vagy az ETA.²³ Eleinte az ügynökök sem tudták hova tenni a jelenséget, amit jól demonstrál „Zefír” fn. ügynök már említett 1978-as jelentése. Zefírt követően „Lakatos” fn. ügynöktől érkezik jelentés egy Moszkva téri 10-15 fős - immáron valóban - punk galeriről, akikről „Lakatos” egyúttal kiemeli, hogy a csoport egyik tagja GEM-kapoccsal szúrta át a száját.²⁴

Szintén a kezdetekről tudósít „Dobos László” fn. tmb., aki a BRFK ÁB III/III-B Osztályának készített jelentéseket a Dunakeszi Pavilon Étteremben tartott rendezvényekről. A punkokról többek között a következő jelenséget írja le: *„a disco-program alkalmával, az úgynevezett 'punk' irányzat képviselői is megjelennek szép számmal. Különösebb rendzavarást nem csinálnak, mindössze annyit, hogy vezéralakjuk köré gyűlve a zene ütemére letérdelnek és verik a földet”* A titkos megbízott tudósít továbbá az éjszakai életről és a drogfogyasztási szokásokról is.²⁵

A „Lord” fn. tmb. szintén punk együtteseket figyelt meg 1982 és 1983 között. Emellett filmklubokat látogatott, és a Kozák téri művelődési házból is jelentett, ahol a CPg botrányos koncertjére sor került 1983-ban. Az általa megfigyelt zenekarok között volt a Dögevők, a Nyomorultak, a Rottens, a CPg és a BTK együttes is.²⁶

Az „Ultravox” fn. tmb., akit a BRFK III/III-A Alosztálya foglalkoztatott, szintén készített jelentéseket a punk – és ahogy az állambiztonsági szervek fogalmaznak „újhullámos” – együttesekről, a Mosoi együttesről, továbbá punk fiatalokról 1983 és 1987 között.²⁷ De a punk-

²² V-164155/2 p. 356.

²³ ÁBTL: M-40349.

²⁴ SZŐNYEI (2005): pp. 763-764.

²⁵ ÁBTL: M-37719

²⁶ ÁBTL: M-41955.

²⁷ ÁBTL: M-41418.

mozgalom vidéken is elkezdte bontogatni a szárnyait. A „Dici Gábor” fn. tmb. például Nyíregyházán jelentett punkot kedvelő személyekről.²⁸

2.4. A skinhead mozgalom

A skinhead-jelenség szintén az 1980-as években vált kézzelfoghatóvá a Magyar Népköztársaságban, bár korábban is számos szélsőjobboldali megnyilvánulást, falfirkát és egyéb tartalmat lepleztek le és ellenőriztek az állambiztonsági szervek, az 1980-as évektől mozgalomként tekintettek a skinheadekre. A skinhead-mozgalom eredete a második világháborút követő időszakra vezet vissza, amikor az úgynevezett „teddyboy”-jelenség kezdett feltűnni az angol-szász államokban. Az ipari leépítések, tömeges elbocsátások, elszegényedés, munkanélküliség, valamint a liberalizálódó oktatási rendszer számos hagyományos munkásnegyed közösségei számára az összeomlást jelentették. A fiatalok az utcán töltötték idejük jelentős részét, a társadalmi és polgári trendektől elhatárolták magukat.²⁹

Az 1960-as években megjelenő úgynevezett modok szintén munkásrétegből származtak és a „teddyboy”-okkal ellentétben mutattak igényt a társadalmi-egzisztenciális mobilitásra.³⁰ Hebdige találó és sokatmondó leírása szerint: „*Minden egyes mod a gengsztervilág, luxusklubok és szép nők képzeletvilágában élt, még akkor is ha a valóságban csak ócska csuklyás suhancok voltak egy megviselt Vespával és zsíros papírzacskóból ették a „fish and chips”-et.*”³¹

Az 1960-as évekre a mod-szubkultúra felhígult, egyúttal a nyugat-indiából érkező bevándorlók és az újonnan kiépült szociális rendszer hatására egy harmadik új szubkultúra jött létre az ifjúság körében, az úgynevezett „rudeboys”, akik a hard-modokhoz hasonlóan bandákba verődtek, fejüket kopaszra nyírták, inget, farmert és hőzentrógeret viseltek. Egyúttal a bandák területi alapon osztották fel a városrészeket, kocsmákat, felléptek a bevándorlók, a hippik és a homoszexuálisok ellen.³²

Magyarországon a skinhead-mozgalom gyakorlatilag a „pannonszkinek” körében, tizenhat ember révén jött létre, akiknek világnézete rendkívül eklektikus volt, hiszen az idegenellenesség mellett felfedezhetjük a rendszerellenességet, az irredentizmust, illetve a fajelméleti alapú gondolatokat is. Ennek ellenére az államhatalom nem a cigányellenességért,

²⁸ ÁBTL: M-40333.

²⁹ GROFFMANN, Anna Claire: *Das unvollendete Drama – Jugend- und Skinheadgruppen im Vereinigungsprozeß*. Leske Budrich, Oplade (Leverkusen), 2001. pp. 25-26.

³⁰ GROFFMANN (2001): p.26.

³¹ HEBDIGE, Dick: *Subculture, the meaning of style*. London, Methuen Publishing, 1979. p. 161.

³² GROFFMANN (2001): pp. 27-28.

az irredentizmusért, vagy a nemzetiszocialista megnyilvánulások miatt indít eljárást a szcena tagjai ellen, hanem a fő szempont az alkotmányos rend ellen irányuló gondolatok büntetése.³³

Ez azért is érdekes, mert az állambiztonsági szervek nagy energiákat fektettek a szélsőjobboldali³⁴ ellenséges személyek és csoportosulások megfigyelésére. 1978-ban Törökszentmiklóson indult bizalmas nyomozás „Festő” fedőnéven, miután ismeretlen tettesek tizennégy helyszínen üzletekre, magánházakra és az általános iskola falára horogkeresztet festettek. Az elkövetőket nem sikerült felkutatni.³⁵ Egy évvel később Hódmezővásárhelyen indult bizalmas nyomozás szintén „Festő” fedőnéven, falfirkálások elkövetőinek feltárására.³⁶

Majd 1979 és 1982 között „Alattomos” fedőnéven indult bizalmas nyomozás egy ismeretlen személy ellen, aki 1979. szeptember 8-án az Őrs vezér terén fasiszta, antiszemita, kommunistaellenes röpiratokat terjesztett. A tetteket szintén nem sikerült felkutatni.³⁷ Majd 1982-ben Pécsen indul bizalmas nyomozás „Jaguár-terv” fedőnéven a május 1-i ünnepségen a dísztribün felrobbantásának tervével kacérkodó, horogkereszteket firkáló személyek ellen.³⁸

E néhány példa mellett számos ügyben intézkednek a belügyi szervek skinhead és szélsőjobboldali csoportok ellen. Az állambiztonsági nyilvántartásban külön téma, kulcsszó is bevezetésre kerül, a skinheadeknek pedig a jelentésekben 4 csoportját különböztetik meg:³⁹

- náci-skin (fasiszták)
- pannon-skin (nacionalisták)
- red-skin (kommunisták)
- nutty-skin (politikamente, zenehallgatók)

³³ TARIÁN G. Gábor: *A skinhead mozgalom és a társadalom*. In: GÁBOR Kálmán (szerk.): *Társadalmi átalakulás és ifjúság – A szabadság mint esély?* Belvedere Meridionale, Szeged, 2000. p. 182.

³⁴ Az állambiztonsági szervek a szélsőjobboldali mellett, tipikusan az új fasiszta jelzőt használták még ezen ellenséges személyekre.

³⁵ ÁBTL: O-17311.

³⁶ ÁBTL: O-17785.

³⁷ ÁBTL: O-17372

³⁸ ÁBTL: O-18424.

³⁹ SZÖNYEI (2005): p. 809.

3. A DEMETER-ÜGY

A Demeter-ügy egy 1983. december 30-án Győrszentivánban megrendezett punk koncerthez kapcsolódik, melyen a veszprémi Közellenség, budapesti Akció Brigád és a győri Auróra együttesek vettek részt. Demeter János az Auróra énekeseként az államhatalom által politikailag káros műsort adott, az Auróra zenekar koncertje pedig verekedésbe és botrányba fulladt. Az ekkor 17 éves Demetert⁴⁰ közösség megsértése büntett elkövetésével vádolták, akit végül 1984 márciusában próbára bocsátottak, míg a zenekar többi tagjait rendőrhatalósági figyelmeztetésben részesítették. A következő alfejezetekben áttekintjük az Auróra zenekar történetét, a győrszentiváni koncertet követően indított bizalmas nyomozást és nyílt nyomozást, majd a vádiratot és az ítéletet.

3.1. Az Aurora zenekar története az akció előtt

Az Auróra együttes létrejötte egy 7 fős győri baráti társasághoz nyúlik vissza az 1980-as évek elején. A zenekar megalapítása végül három emberhez, Víg László gitároshoz, Polyák Attila doboshoz és Pozsgay János basszusgitároshoz fűződött. Víg László vallomásából tudjuk, hogy a zenekar eredeti énekeses Eszényi Attila volt, aki 1983 februárjában bevonult katonának,⁴¹ ezt követően lett az énekes Demeter András 1984 tavaszáig.

Víg László, alapítótag Benkő Zoltánhoz, a CPg énekeséhez hasonlóan⁴² emlékszik vissza a kezdetekre, vagyis a zenekar eredetileg kevésbé durva és rendszerellenes, inkább könnyedebb rock dalokat játszott.

„Úgy indult, hogy néhány tábortűz-nótát megtanulunk, tehát a célunk nekünk csak... csupán annyi volt az egészszel... Voltunk már 18-19 évesek, későn érő típusok voltunk. Volt 7-8 barátunk, lementünk a kultúrházba Győrszentivánba – ez peremkerülete Győrnek- és akkor volt egy kis rock-klubunk. kirúgtuk a pince falát, volt egy ilyen hetes baráti kör. Sex Pistolst, a Beatrice klasszikus műveit hallgattuk annak idején.”⁴³

Majd a zenekar elmondta azt is, hogy autodidakta módon tanultak gitározni, amit viszonylag későn kezdtek el. Zeneiskolába nem jártak, az angol dalokat hallás után próbálták elsajátítani.

⁴⁰ Demeter János András fényképe a vizsgálati dossziében ld. 7. sz. melléklet, ÁBTL: V-164148 p.61/a/4.

⁴¹ ÁBTL: V-164148 p.26.

⁴² GELLÉRT Gábor (szerk.): *Privát Rocktörténet: CPg*. Kinopolis Filmgyártó Kft., Budapest, 2010. 3:02-től

⁴³ Gellért Gábor (szerk.): *Privát Rocktörténet: Aurora*. Kinopolis Filmgyártó Kft., Budapest, 2010. 1:00-tól.

„Valahogy úgy alakult, hogy jó hallása volt az embernek, és így kihallotta. Hallás alapján lefogdoztuk a nótákat. Annak idején az angol nagyon digitális nyelv volt nekünk, de megpróbáltuk, angolul elénekelni a nagy Pistols-nótákat.”⁴⁴

A másik alapító Pozsgay János is megemlíti visszaemlékezésében zenei képzetlenségüket, valamint a punk műfaj egyszerű technikai megoldásait. Pozsgay szerint éppen ezek miatt a műfaji sajátosságok miatt kezdték a punk zenét játszani:

„Azért kezdtük el az elején a punkot játszani, mert ez mégiscsak olyan egyszerűnek tűnt, hogy ez csak három akkordos zene.”⁴⁵

Ezt követően a zenekar Terrorist néven kezdett el játszani, amit azonnal meg kellett változtatniuk rendőri nyomásra, de nemcsak a zenekar neve, hanem a dalszövegek is nemkívánatosnak bizonyultak. Csak a felszerelésüknek köszönhették az egyik koncertjüket, amikor is a szövegek miatt letiltották őket, viszont a többi zenekar nem tudta volna nélkülük lejátszani a koncerteket technikai felszerelések hiányában. Ebből levonhatjuk a következtetést, hogy bár a rendszer mindenféle társadalmi és politikai kritikát ellenségesnek minősített és szigorúan figyelt, az állambiztonsági szervek a szigor ellenére sem tudtak minden politikailag káros tevékenységet megakadályozni, főleg a kisebb kocsmákban és művelődési házakban. Víg László is erre mond egy példát, amikor a szervező belement egy kompromisszumba:

„Bíráltuk a rendszert, Hungária Hungária ne menj ki az utcára, az oroszok menetelnek koszos barna ruhába... olyan nagy siker volt, hogy a nevünket el is kellett hagyni, mert Terrorists néven játszottunk, és azonnal mondták is, hogy akkor ezt a következő alkalommal nem is lehet használni. Elég naivak voltunk úgy látszik... Fiatalság bolondság, gondoltuk, hogy egy jól hangzó nevet választunk, ami nagyot szól, ha már zenélni nem tudunk, akkor legalább a nevünk legyen jó, amire bejön a közönség, és be is jöttek. Aztán megkeresték a népművelőt, aki szervezte a bulinkat, hogy ezzel a névvel minket még egyszer fel ne léptessen, mert akkor az az állásába fog kerülni...”,⁴⁶

A Terrorist név elhagyása után 1983-tól a zenekar Auróra néven folytatta, és az új énekes, Demeter János dalszövegeket kezdett írni, azonban a zenekarból kilógott a viselkedésével. Víg László hármuknál (Víg, Pozsgay, Polyák) zshiványabbnak, fiatalosabbnak, „tökösebbnek” és bevállalósabbnak írta le Demetert, aki Víg elmondása szerint a Sex Pistols

⁴⁴ Gellért Gábor (szerk.): Privát Rocktörténet: Aurora. Kinopolis Filmgyártó Kft., Budapest, 2010. 1:00-tól.

⁴⁵ Gellért Gábor (szerk.): Privát Rocktörténet: Aurora. Kinopolis Filmgyártó Kft., Budapest, 2010. 3:30-tól

⁴⁶ Gellért Gábor (szerk.): Privát Rocktörténet: Aurora. Kinopolis Filmgyártó Kft., Budapest, 2010. 6:00-tól

hatása alatt rengeteg örült dolgot megcsinált, ami miatt őt (Demetert) jobban is figyelték.⁴⁷ Demeter viselkedése, szélsőséges megjegyzései, színpadi fegyelmetlensége terhes idővel terhessé a zenekarnak, ezért megváltak tőle.

Az énekes búcsúkoncertje éppen a Győrszentivánban, 1983. december 30-án megrendezett botrányos koncert volt, ami miatt végül a bizalmas nyomozás is megindult⁴⁸ a Közellenség és az Auróra ellen. Demeter a büntetőügyet követően nem sokkal Kanadába disszidált.⁴⁹ A nyomozásokat és az ítéletet követően az Auróra énekes egy éven át Botos Krisztina volt, majd Víg László gitáros vállalta magára az énekes szerepet. Innentől kezdve a zenekarnak viszonylag állandó volt a felállása, 1989-től tizenkettő lemezük jelent meg és a közép-kelet európai punk szcéna számontartott előadóivá nőttek ki magukat. Bár néhány változás történt a felállásban, az alapító Víg László máig a zenekar tagja.

3.2. Bizalmas nyomozás

Az Amatőrök fedőnevű akció két zenekart vizsgált. A korábbi dolgozatban részletesen ismertettem a Közellenség együttes elleni intézkedéseket, ennek megfelelően ebben a pályamunkában azokra szeretnék kitérni, amelyeket korábbi dolgozatomban nem tárgyaltam, és amelyek az Auróra tagjai ellen irányultak a bizalmas nyomozás során az állambiztonsági szervek részéről. A Győr-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság a bizalmas nyomozást 1984. január 24-én nyitotta meg, és a győri fiatalok ügyében hálózatot, nyilvántartást, levélellenőrzést, operatív technikai eszközöket és környezettanulmányozást alkalmazott, mint titkos eszközöket.

A bizalmas nyomozás 1984. január 24-én indult 22-R-1292. számmal, melynek eredeti célja a győrszentiváni balhé nyomán közösség megsértése bűncselekmény gyanúja miatt az ismeretlen tettesek felderítése, valamint bizonyítékok beszerzése.⁵⁰ Az intézkedéssorozat során a bizalmas nyomozást végző állambiztonságiak tartják a kapcsolatot a nyílt nyomozást végző rendőrökkel és a veszprémi III/III. osztállyal is. Ami az Aurórát illeti, már a bizalmas nyomozás lezárását megelőzően ítélet születik Demeter büntetőperében 1984. május 18-án, az ügy Győrben megoldódik, így inkább a veszprémi Közellenségre hárul nagyobb figyelem, majd a dossziét 1984. június 25-én zárják le.

⁴⁷ Víg László (Auróra együttes) 2014. augusztus 28. Győr-Budapest (telefonos interjú)

⁴⁸ ÁBTL: O-18735 p.1.

⁴⁹ Víg László (Auróra együttes) 2014. augusztus 28. Győr-Budapest (telefonos interjú)

⁵⁰ ÁBTL: O-18735 pp.48-49.

3.2.1. A hálózat alkalmazása

A hálózati személyek közül Horváth Béla fedőnevű (továbbiakban: fn.) titkos megbízott (továbbiakban: tmb.), Hajnalka fn. ügynök és Kázmér fn. jelölt a győri III/III. osztálynak, míg Horváth András fn. tmb. a veszprémi III/III. osztálynak készíti a jelentéseket.

A hálózati anyagok közül elsőként egy 1984. január 12-i jelentés rövid kivonatát elemzi a győri rendőr-főkapitányság III/III. Osztálya. Az iratban Horváth Béla fn. tmb. jelenti, hogy december eleje óta, a győrszentiváni Kispipa Vendéglőben a szombat esti diszkó rendezvényeken 7-8 újhullámos egyén rendszeresen megjelenik, magatartási problémákat velük kapcsolatban nem tapasztal, ugyanakkor felhívja rá a figyelmet, hogy a csoport alkoholt fogyaszt.⁵¹ Ezt követően Kázmér fn. jelölttől értesülnek az állambiztonsági szervek a győrszentiváni balhéről. Kázmér Demeter kivételével már az Auróra tagok nevét is jelenti, emellett beszámol a televíziók összetöréséről és a nézőtérén kialakult verekedésről is.⁵²

Miközben nyílt eljárásban zajlottak a kihallgatások, illetve rendőrtisztek a helyszínen is felkeresték az érintetteket, a veszprémi III/III. osztály Horváth András fn. tmb február 7-i jelentését is megküldte a győrieknek. A hálózati személy szintén a győrszentiváni eseményekről számolt be, miszerint a botrány az Auróra színpadra lépésével kezdődött el. A zenekari tagokat 15 év körüli fiataloknak írta le, akik Sex Pistols dalokat énekeltek angolul. A Luxus láz című saját szerzeményt követően játszottak az Exploited zenekartól, illetve egy Hungária zenekar paródiát is előadtak, melyben trágár szavakkal szidták az együttest. A jelentés szerint az Auróra tagjai a rendőröket is szidták a számokban, végül Demeterről (gúnynevé: Dauer, Dajer) olvasható egy személyleírás, miszerint egy középmagas, fehérre hidrogénezett hajú fiúról van szó, gem-kapoccsal az orrában.⁵³

Hajnalka fn. ügynök szintén Demeterről adott jelentéseket, melyben azt az információt szolgáltatta, hogy a megfigyelt személy horogkereszteket szokott rajzolgatni,⁵⁴ amivel egyébként több tanúvallomás is egybevágott, így például Víg László - aki érezhetően igyekezett tompítani az ügyet - vallomásában azt állította, hogy Demeter „Heil Hitler” és „Sieg Heil” kiáltások mellett bokacsattogtatást és náci karlendítést mutatott be.⁵⁵ Végül a hálózattal kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy Demeter nevére rákerestek a hálózati

⁵¹ ÁBTL: O-18735 p.13/b.

⁵² ÁBTL O-18735 pp. 14-15.

⁵³ ÁBTL: O-18735 pp.75-76.

⁵⁴ SZŐNYEI (2005): p.780.

⁵⁵ ÁBTL: V-164148. p.31.

nyilvántartásokban, majd az adatait bevitték a prioráló rendszerbe.⁵⁶ Az információ-technológiai eszközök alkalmazásának szemléltetéseként érdekességként megtekinthetjük a lekérdezéshez benyújtott kérdőjegyet is.⁵⁷

3.2.2. A levéllenőrzés eredménye

A levéllenőrzés során egy sikátori lakosnak, Iváncza Zoltánnak küldött levelet Gerbovits Tamás, a győrszentiváni művelődési ház alkalmazottja, aki az akkor még Terrorist néven működő Auróra zenekart próbálta fellépési lehetőséghez juttatni. A levéllenőrzés, feltételezi az alapos megelőző munkát, hiszen a botrányt követően a levél-ellenőrzésről szóló jelentést a Veszprém Megyei Rendőr-főkapitányság állambiztonsági szerve küldi meg Győrbe 1984. február 3-án.⁵⁸ Vagyis a győri és a veszprémi rendőr-főkapitányságok között hatékonyan működött a kommunikáció, hiszen a veszprémiek hamar tudomást szereztek arról, hogy a gyanúsítottak környezetéből mely személyeket kell figyelni, és milyen kapcsolati körökből várhatóak esetleg a nyomozást segítő információk.

Gerbovits levele megerősíti az Auróra iránti gyanút, hiszen a feladó talán még túlzásokba is esve próbálja az akkori Terrorist együttest eladni, igényt ébreszteni az előadásai iránt. Gerbovits a Terroristot egyenesen az ekkor már az állambiztonsági szervek által különösen veszélyesnek tartott CPg-hez hasonlítja, sőt keményebbnek, izgalmasabbnak is ítéli meg a győri fiatalokat:

*„Van Győrben egy punk együttes. Úgy hívják, hogy TERRORIST. Ennek oszlopos és bebörtönzött tagjai az én haverjaim. A CPG utódja. A zene legalább olyan bátor, mint az övék. De a mondanivaló. Egy-két év járna érte.”*⁵⁹

A reklám tehát rossz célba ért, és minden bizonnyal rányomta a bélyegét a nyomozásra, illetve a győri fiatalok megítélésére, hiszen pontosan azok a kulcsszavak és megfogalmazások szerepeltek benne (még ha túlzóak is voltak), amire az állambiztonsági szerveknek azonnal reagálni kell, mint például az akkor már a rendszer ősellenségének számító CPg, a börtön említése, de maga a Terrorist zenekarnév is, illetve a levél belsejében a belső címkésként poénnak szánt „TERRORIST ellenpropaganda iroda.” szövegezés is.

⁵⁶ ÁBTL: V-164148 pp. 61/a/1-61/a/4.

⁵⁷ 8. sz. melléklet. Ld. ÁBTL: V-164148. p. 61/a/2.

⁵⁸ ÁBTL: V-164148 p. 70.

⁵⁹ Ld. 9 sz. melléklet .

3.2.3. Az operatív technikai eszközök alkalmazása

Az állambiztonsági iratokban operatív-technikai eszközök nyomára közvetlenül nem bukkantam. Ennek ellenére felmerül a kérdés, hogy a győri állambiztonsági szervek használták ezeket az eszközöket, különösen a hangrögzítő készülékeket. Először is a Közellenség tárgyalásán többször is felmerült, hogy a felvételen mennyire lehetett érteni a szövegeket a győrszentiváni botrány felvételein. Azt tudjuk, hogy ezeket a felvételeket az egyik fiatalkorú tanú Wimmer György készítette,⁶⁰ azonban, hogy Wimmert beszervezték volna, az kizárható, mivel annak nyoma lenne az operatív-dossziében, és nem is hallgatták volna ki. Hogy tekinthetünk-e Wimmerre hálózaton kívüli kapcsolatként az is erősen kérdéses.

Bár Víg László említett egy általuk ismert személyt, akiről idővel megtudták, hogy jelentett róluk, és a helyszínen felvételek is készültek, a tanúvallomások alapján csak feltételezésekbe tudunk bocsátkozni, hogy ki lehetett az, hivatalos kapcsolata volt-e a Győr-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság állambiztonsági szerveivel, történt-e a közreműködésével operatív-technikai és hálózati kombináció, illetve egyáltalán szerepel-e a neve a dokumentációkban. Víg László a következő emlékeket tudta a lehallgatással kapcsolatban felidézni:⁶¹

„Szentivánon volt egy punkistának elnevezett megfigyelőnk, akiről tudtuk is igazából, hogy ő itt a rendőrségnek dolgozik... Kispipa nevű étteremben egy nagyon híres, nagyon jó főző hely volt – és ott a főnök befogadott minket és csináltunk egy koncertet. Hát ott olyan minőséges felvételeket készítettek a szedett-vedett cuccainkról, hogy azt ki tudták elemezni teljesen, hogy mi miről énekelünk. Volt egy-két bajkeverő akkor is, ezek olyan régi történetek, de egyébként érdekes volt, ott akkor úgy az emberben összeállt, hogy ki kivel van, meg meddig lehet elmenni.”

Összességében a legtöbb jel arra mutat, hogy az állambiztonsági szervek használtak hangfelvevő készülékeket, bár dokumentálásra nem került, de az is előfordulhat, hogy a felvevőt nem operatív-technikai rendszabályként alkalmazták, hanem nem rendszeresített eszközként. Erre utal az is, hogy a rendőrök a fenyegetőzéseket követően sohasem mutatták meg a gyanúsítottaknak a rögzített anyagot.⁶²

⁶⁰ HARASZTI Miklós: A Közellenség. Beszélő folyóirat, 1985. 12. sz. <http://beszelo.c3.hu/cikkek/a-kozellenseg>

⁶¹ GELLÉRT Gábor (szerk.): Privát Rocktörténet: Aurora (dokumentumfilm). Kinopolis Filmgyártó Kft., Budapest, 2010. 10:35

⁶² VÍG László (Auróra együttes) 2014. augusztus 28. Győr-Budapest (telefonos interjú).

3.2.4. A környezettanulmány eredményei

A győri III/III. osztály 1984. március 14-én környezettanulmányt⁶³ is készítettett Demeterről,⁶⁴ melyben elsőként a fiú családi hátterét vizsgálták. A tanulmány kiemeli, hogy Demeter problémás körülmények közül és munkás családból származik, szülei elváltak, a család ezt követően költözött Győrbe, majd nevelőapja meghalt. Viselkedésében 1979-1980 körül állt be egy erős negatív változás. Demeter durva, követelőző, agresszív lett, illetve külföldi zenéket kezdett hallgatni. Viselkedése és öltözködése családi konfliktusokhoz vezetett. Az információk jelentős része teljes mértékben összecseng Demeter édesanyja, Limpár Terézia által pár héttel korábban adott tanúvallomással.⁶⁵

A jelentés kitér a gyanúsított iskolai tanulmányaira is, kiemelve, hogy a szakközépiskolában is voltak magatartási problémái, festette a haját, erőszakoskodott, alkoholt fogyasztott – amiért igazgatói megrovásban is részesült - és a tanárok ellen szegült. Majd miután iskolát váltott, Demeter jobban érezte ugyan magát, de továbbra is erős kijelentéseket tett, nonkonform viselkedésmódot folytatott, a tanulmány az új iskolával kapcsolatban társadalmi veszélyforrásként hangsúlyozza, hogy társai hallgatnak rá. Emellett még a szomszédok kerülnek említésre a jelentésben, akik Demeter hangoskodására panaszkodnak, illetve a tanulmány készítője azt a megállapítást szűri le, hogy Demeter környezetében már ismert személynek számít.⁶⁶

A környezettanulmány a zenekar többi tagját, így Víg Lászlót, Pozsgay Jánost és Polyák Attilát, illetve a botrányos rendezvényen jelenlévő más személyeket már nem vizsgált, ami arra enged utalni, hogy Demeter volt a célkeresztben, illetve az állambiztonsági szervek is az ő cselekményeit ítélték meg súlyosabbnak.

3.3. Nyílt nyomozás

A bizalmas nyomozással párhuzamosan a Győr-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság 1984. február 3-tól nyílt nyomozást folytatott.⁶⁷ A nyílt nyomozás során a rendőrség tanúkat hallgatott

⁶³ A környezettanulmányról bővebben ld. TABAJDI Gábor - UNGVÁRY Krisztián: Elhallgatott múlt – A pártállam és a belügy – A politikai rendőrség működése Magyarországon 1956-1990. Corvina Kiadó, Budapest, 2008. 160. p. és ÁBTL: 10/1970. sz. BM parancs Az operatív figyelés és környezettanulmányozás alkalmazásának szabályozásáról.

⁶⁴ ÁBTL: V-164148 pp. 92-94.

⁶⁵ ÁBTL: V-164148 pp. 58-60.

⁶⁶ ÁBTL: V-164148 pp. 93-94.

⁶⁷ ÁBTL: O-18735 p. 91.

ki a rendőr-főkapitányság épületében (tehát nyílt, legális és hivatalos eljárásban), házkutatást tartott, illetve orvosszakértő véleményét is kikérte Demeter viselkedéséről és elmeállapotáról.

3.3.1. Hivatalos kihallgatások

A nyílt nyomozás során számos tanúkihallgatás is történt. A Győr-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányságon a nyomozók összesen 15 embert hallgattak ki gyanúsítottként vagy tanúként. A tanúk számos ponton egymásnak ellentmondtak, de összességében előremozdították a nyomozást, főként részletinformációkkal, ami a többi intézkedés alkalmazásának előfeltételeit teremtette meg. Így például a Demeter édesanyja által elmondottak jelentős része konkrétan megtalálható a környezettanulmányban és a későbbi vádiratban is.

3.3.2. A házkutatás eredménye

A győriek ellen folytatott házkutatás több szempontból is az egyik legjelentősebb intézkedés volt a bizalmas nyomozás során. Egyrészt azért, mert beigazolódott Demeter vonzalma a szélsőjobboldali ideológiák és a „Harmadik Birodalom” iránt, egyúttal az együttes dalszövegei is előkerültek. Másrészt a nyomozók számára is világossá vált, hogy Demeter viselkedése és gondolkodásmódja sokkal radikálisabb zenekari társaiénál, így az énekes lett a fő gyanúsított, míg a gyanú és a figyelem egyre inkább kezdett elhárulni Víg Lászlóról, Polyák Attiláról és Pozsgay Jánosról (akik egyébként valóban nem követtek el olyan súlyú rendbontást és nem tanúsítottak olyan káros magatartást, mint Demeter).

Az 1984. február 6-án tartott házkutatás során a nyomozó rendőrök Demeternél találtak 8 db. könyvet, 4 db. spirál füzetet, 2 db. kis füzetet, 1 db. jegyzetblokkot, 1 db. naplószerű könyvet, 7 lapnyi feljegyzést, 1 db. géppuskahevedert, 8 db. töltényhüvelyt és 8 db. esztergakést.⁶⁸ Ezek közül lefoglalásra került a 8 db. könyv, a 4 db. spirálos iskolafüzet, egy másik iskolafüzet és egy jegyzetfüzet.⁶⁹

A lefoglalt füzetekben a belügyi szervek ellenséges tartalmú dalszövegeket fedeztek fel, melyek jó részét Demeter írta.

A füzetben az 1. sorszámú dal szövege:⁷⁰

„Anarchista egyén vagyok,
ui, ui, ui, ui,

⁶⁸ ÁBTL: V-164148 pp. 63-63/1.

⁶⁹ ÁBTL: V-164148 p. 76.

⁷⁰ ÁBTL: V-164148 p. 64.

*rendszer ellen harcolok,
ui, ui, ui, ui,
ezt nem érti senki,
ui, ui, ui, ui
lenéznek és ennyi.
Refrén: Zavaros egy sütemény vagyok ... ”*

A füzetben RATS-56 TERRORIST címmel szereplő szöveg:⁷¹

*Hitlerjugend, vokbundista,
reakciós, anarchista
töröltétek 56-ba.*

*Kísérleti egerek vagyunk
irányítanak végrehajtóink.
Kísérleti egér ez a világ,
az idegenek rég letaposták.
A kommunista orvos
a fenendoszkóppal 50 évig
leblombál.*

*Fegyverkezünk, rabolgatunk
gyilkolgatunk, fosztogatunk
távírányító rabok vagyunk*

*Hitlerjugend, vokbundista,
reakciós, anarchista
eljöhet még 56-ba.*

A füzetben „Hungária, Hungária...” címmel szereplő szöveg:⁷²

*Hungária, hungária
kinézhetsz az utcára
Az oroszok menetelnek
koszos barna ruhába.
Hungária, hungária,
Hungária, hungária.*

*Tiszta mocsok minden út,
a hadsereg itt elvonult.
Lánc talp nyom a betonban,
nyugalom az országban.
Hungária, hungária ...*

⁷¹ ÁBTL: V-164148 p. 67.

⁷² ÁBTL: V-164248 pp. 71-70.

A dalszövegekben megtaláljuk tehát egyidejűleg az anarchia és a nemzetiszocializmus iránti szimpátiát, ahogy az oi-oi „kiáltásokat” is. A Hitlerjugend, a Volksbund és az ’56-os eseményekre való egy dalban történő utalás már önmagában súlyos lenne az állambiztonsági vizsgálatok során, de ehhez párosul a szovjetellenesség is a „Hungária, hungária...” dalban. Azt tapasztalhatjuk, hogy Demeter nézetei a skinheadeknél emlegetett eklektikus gondolkodásmódhoz hasonlíthatók.

3.3.3. Az orvosszakértői vélemények

A Győr-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság még orvosszakértő vizsgálatot is kért Demeterről a győri Igazságügyi Orvosszakértő Irodától 1984. február 24-i határidővel, melyben a belügyi szervek összesen hat kérdést tettek fel. A szakértőket két külön határozatban rendelték ki.⁷³

- A gyanúsított (Demeter) elmebetegségben, gyengeelméjűségben, tudatzavarban, személyiségzavarban szenved-e?
- A gyanúsított képes-e cselekménye következményeinek társadalmi veszélyességének felismerésére
- A gyanúsított képes-e felismerésének megfelelő cselekedetre?
- A gyanúsított a bűncselekmény elkövetése idején milyen fokú alkoholos befolyásoltság alatt állt?
- Képes volt-e akaratának megfelelő magatartás tanúsítására?
- Képes volt-e magatartásának társadalmi veszélyességét felismerni?

Az elmeorvosi és az ittasság mértékére vonatkozó vizsgálat kizárta Demeter gyengeelméjűségét, és azt is hogy a cselekménye idején gyengeelméjű lett volna. Ellenben a véralkohol szintje az általa aznap fogyasztott ital mennyiségéből becsülve 2,3-3,4 ezrelék körüli értékű volt, ami közepes, vagy súlyos alkoholos befolyásoltságot jelent.⁷⁴

⁷³ ÁBTL: V-164148 pp. 77-78.

⁷⁴ ÁBTL: V-164148 pp. 79-89.

4. A BÜNTETŐPEREK MÉRLEGE

Jelen fejezetben összehasonlítási alapként röviden visszautalva felvázolom a korábbi dolgozatokban már tárgyalt veszprémi Közellenség zenekar perének sajátosságait. Ezt követően áttekintjük a Győr-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság által Demeter János ellen benyújtott vádiratot, illetve a Győri Városi Bíróság ítéletét. Majd az ítéletek ismertetése után arra keressük a választ, hogy a két eljárás (a győri és a veszprémi) kapcsán beszélhetünk-e aránytalanságról, esetleg kettős mércéről, vagy a jogegység hiányáról.

4.1. A Közellenség pere

Bár a Közellenség zenekar tagjainak büntetőpere az Auróráéhoz képest még több mint másfél évig elhúzódott (a másodfokú ítéletet 1984. december 21-én mondta ki a Veszprém Megyei Bíróság⁷⁵), mégis érdemes a veszprémiek perének felelevenítésével kezdeni. A győrszentiváni koncertet követően a Közellenség tagjai ellen az akkor hatályos BTK 148.§. (1) bekezdésbe ütköző izgatás büntett elkövetésének gyanújával indítottak nyomozást. A Veszprémi Megyei Főügyészség a Veszprémi Megyei Rendőr-főkapitányság révén összeállított vádiratot 1984. május 31-én nyújtotta be.

A veszprémi fiatalokat ellentmondásos tanúvallomásokra és jelentésekre alapozva vádolták izgatással egy olyan dalszöveg előadásáért, amit a vádlottak sohasem énekeltek el. A szöveg a következő volt:⁷⁶

*„Elég volt a szép eszmékből,
Marx és Engels igéjéből,
Eltévedtem a mocskos úton,
Nem lesz vége sohasem,
Ha beledöglök is,
Kommunista állampolgár nem leszek.”*

Az izgatás tényállását pedig a következőképpen határozta meg a Büntető Törvénykönyv:

„Aki mások előtt azért, hogy a magyar nemzet vagy valamely nemzetiség, a Magyar Népköztársaság alkotmányos rendje, a Magyar Népköztársaság szövetségi, barátsági vagy együttműködésre irányuló egyéb nemzetközi kapcsolata, valamely nép, felekezet

⁷⁵ ÁBTL: V-164477/2 p.367.

⁷⁶ ÁBTL: V-164477/2 p. 363.

vagy faj, továbbá - szocialista meggyőződésük miatt - egyes csoportok vagy személyek ellen gyűlöletet szítson, ennek felkeltésére alkalmas cselekményt követ el, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”⁷⁷

A Veszprém Megyei Bíróság a Közellenség tagjai közül Kiss Attilát 2 év 4 hónap börtönbüntetésre, Moravcsik Józsefet 1 év 10 hónap fiatalkorú fogházbüntetésre, Jó Andrást 1 év 10 hónap fiatalkorú fogházbüntetésre, míg Vaczola Pétert 2 év börtönbüntetésre ítélte jogerősen.⁷⁸ A bíróság a tárgyalások alkalmával 3 fő kérdést vizsgált. Elsőként azt, hogy a művelődési ház termében mit lehetett az adott körülmények között érteni a színpadi produkcióból. Másodikként azt, hogy a vádlottak milyen nyelven énekeltek. Harmadikként pedig azt, hogy a Közellenség tagjai együttesként léptek-e föl, vagy alkalmi összeverődésként, improvizatívan.⁷⁹

4.2. Demeter András pere

4.2.1. A vádirat

Ahogyan az a környezettanulmányozás alapján és a nyomozások előrehaladtával várható volt, a Győr-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság Vizsgálati Alosztálya által összeállított összefoglaló jelentés alapján⁸⁰ a Győr-Sopron Megyei Főügyészség a Győri Városi Bírósághoz 1984. április 3-án benyújtott vádiratában egyedül Demeter Jánost vádolta a közösség megsértése büntett⁸¹ elkövetésével.

A vádirat a környezettanulmányozás eredményeinek ismertetése mellett, kiemeli, hogy a zenekaron belül hamar nézeteltérések keletkeztek, mivel Demeter „bátrabb műsort” akart, és ennek érdekében az előre megbeszélte szövegektől, koreográfiáktól a színpadon eltért. A győrszentiváni koncerttel kapcsolatban a vádirat kiemeli, hogy Demeter ittas állapotban volt. A koncerten az első szám a tervek szerint ment le, azonban Demeter ezt követően a saját politikailag ellenséges szövegeit kezdte énekelni, melyek közül a vádirat a Hungária c. dalt emeli ki. A vádiratban egy hiba is szerepel, ugyanis a művelődési ház igazgatóját – aki a rendezvényt leállította - összekeverték egy főiskolai hallgatóval. Végül a vádirat a tanúk

⁷⁷ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 148.§. /1/

⁷⁸ ÁBTL: V-164477/2 pp.375-376.

⁷⁹ ÁBTL: V-164477/2 pp.383-384.

⁸⁰ ÁBTL: V-164148 pp. 98-104.

⁸¹ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 269.§. /1/

vallomására hivatkozva megemlíti Demeter „Sieg Heil!” és „Heil Hitler!” kiszólásait, valamint a házkutatás során talált szélsőjobboldali tartalmú iratokat.⁸²

4.2.2. A Győri Városi Bíróság ítélete

A Győri Városi Bíróság, mint a Demeter János ügyében eljáró fiatakorúak bírósága 1984. május 18-án hozta meg az ítéletét végzés formában, melyben Demetert nagyobb nyilvánosság előtt elkövetett közösség megsértése büntett miatt egy évre próbára bocsátotta. Emellett a bíróság elrendelte Demeter pártfogói felügyelet alá helyezését, a vádlottat 1160 forint büntügyi költség megfizetésére kötelezte,⁸³ továbbá külön magatartási szabályként előírta a vádlott számára, hogy tanulmányait a Győri 400. számú Ipari Szakmunkásképző Intézetben végezze el. A végzés az indoklás részben a vádiratnál, és a Győr Megyei Rendőr-főkapitányság összefoglaló jelentésénél is szűkszavúbban írja le a körülményeket és támasztja alá döntését. A legfontosabb részletek, melyeket a bíróság kiemelt Demeter családi háttere, az iskolai problémái, feltűnő öltözködése és viselkedése, az Aurórában betöltött szerepe, trágár, kétértelmű, provokatív előadásai és megszólalásai, az előzetesen megadott szövegektől való eltérés és a füzetben gyűjtögetett durva szövegek. A győrszentiváni koncerttel kapcsolatban a vádirat kiemeli Demeter súlyosan ittas állapotát, a közönség 150-200 fős létszámát, a Hungária c. dal előadását, illetve az obszcén gesztusokat, majd a tv-törést és a koncert lefűjását.⁸⁴

Demetert tehát közösség megsértése büntett miatt bocsátották próbára, aminek a tényállása hasonló a veszprémiek ügyében előkerülő izgatáshoz. A közösség megsértése ugyanúgy magában foglalja az izgatás tényállásában szereplő entitások iránti gyűlölet felkeltésére alkalmas cselekményeket, mint a Magyar Népköztársaság alkotmányos rendje; a Magyar Népköztársaság szövetségi, barátsági, vagy egyéb együttműködésre irányuló nemzetközi kapcsolata; bármely nép, felekezet, faj; illetve –szocialista meggyőződésük miatt – bármely csoport vagy személy. A különbség annyi, hogy a közösség megsértése büntett esetében az elkövető nem a gyűlölet felkeltésének célzatával⁸⁵ követi el a gyűlölet felkeltésére alkalmas cselekményét.

⁸² ÁBTL: V-164148 pp. 105-107.

⁸³ Az alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete 1984-ben 5452 forint volt, ehhez viszonyítva a büntügyi költség egyszeri alkalommal is megterhelő lehetett egy szegény családnak. Ld. A KSH táblázatát a bruttó átlagkereset alakulásáról. http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_gli001.html (Utolsó letöltés: 2018.04.18.)

⁸⁴ ÁBTL: V-164148 pp. 110-111.

⁸⁵ KOVÁCS Lajos: *Az állam elleni izgatás és a közösség megsértése*. Belügyi Szemle XXII. évf. (1984.) 11. sz. pp. 47-48.

Tehát a bíróság egy a veszprémi és a szegedi fiatalokénál is enyhébb tényállást állapított meg. Ami még azonnal feltűnik a végzést elemezve, annak a terjedelme, hiszen a veszprémi ítéletnél Győrben egy sokkal rövidebben szövegezett, a részleteket szükséztlenül ismertető végzés született, melyben például Demeter szélsőjobboldali megnyilvánulásai nem is kerülnek említésre.

4.3. Ellentmondások

Az Auróra és a Közellenség büntetőügyében hozott ítéletek között számos ellentmondást és aránytalanságot fedezhetünk fel annak ellenére, hogy mindkét zenekar egy helyen és egy időben lépett fel, hasonló korú és hátterű lázadó fiatalokként ugyanazt a stílust, a punkot követték. Ráadásul nemcsak a vádlottakkal kapcsolatos körülmények, hanem a tanúk, hálózati személyek és az eljáró szervek között is nagy átfedés volt. Az egyik legnagyobb ellentmondás maga a büntetés, vagyis miközben a veszprémi fiatalokat letöltendő börtön és fogházbüntetésre ítélte a Veszprém Megyei Bíróság olyan dalszövegekért, amelyeket nem énekeltek el, addig az Auróra zenekar tagjai közül, csak Demeter Jánost vádolta a Győri Városi Bíróság, akit végül próbára bocsátottak, vagyis ténylegesen nem kellett szabadságvesztést elszenvednie.

A következőekben annak tudatában tekintjük át két különböző bírói fórum (a Győri Városi Bíróság és a Veszprém Megyei Bíróság) ugyanazon botrány kapcsán indult ítélkezését - illetve az azok közötti meglepő aránytalanságokat-, hogy Demeter János súlyosabb cselekményt követett el a Veszprémiekénél. A büntetések után érdemes megvizsgálni a tényállást is, hiszen Demeter esetében egy enyhébb tényállást, a közösség megsértését állapította meg a győri bíróság. A tényállás megállapítása azért aránytalan, mert az izgatástól a célzat különbözteti meg, és Demeter és az Auróra-tagok gyűlölet felkeltésére irányuló célzata semmivel sem lehetett csekélyebb a veszprémi fiatalokénál. Egyrészt több tanúvallomás is az Auróra koncertjének tulajdonítja a balhét, másrészt Demeter részéről a célzat hiányát legfeljebb alkoholos befolyásoltsággal lehet magyarázni, azonban a veszprémi fiatalok is nagy mennyiségű szeszes italt fogyasztottak, különösen Moravcsik József(a basszusgitáros) és a Jó András (az énekes).⁸⁶

Mindemellett az Auróra tagjai három olyan kérdésben is a veszprémiekénél súlyosabb – de legalábbis nem enyhébb - cselekményt követtek, amit a veszprémi szigorú ítélet meghozásakor a Veszprém Megyei Bíróság vizsgált. Az első kérdés arra irányult, hogy a politikailag káros

⁸⁶ KÖVESSY Róbert (szerk.): *Punktéritő* (dokumentumfilm). Filmplus Filmgyártó Kft. 2000. 15:03-tól.

tartalmakat elszenvedő nagyjából 150-200 fő mennyit érthetett a szövegekből. Ezzel kapcsolatban több tanú és hálózati személy is megjegyzi, hogy a hangosítás és a technika rossz minőségű volt, egyúttal az Auróra és a Közellenség ugyanazt a technikai berendezést használta, tehát az Auróra nagy valószínűséggel nem volt kevésbé nehezen hallható és érthető, mint a veszprémiek.

A második kérdés arra irányult, hogy a veszprémi vádlottak előadása magyar nyelven, vagy értelmetlen, esetleg halandzsa nyelven valósult-e meg. Ezzel kapcsolatban pedig megjegyezhetjük, hogy bár Demeter az első dalt kivéve, nem az előre egyeztetett szövegeket adta elő, azokat – eltekintve a Sex Pistols és az Exploited zenekarok számaitól - magyar nyelven énekelte el. Erre utal az is, hogy a tanúk sokkal egységesebben nyilatkoznak az Auróra szövegekről, míg a Közellenség szövegeiről zavaros, összefüggéstelen, olykor egymásnak ellentmondó információkat szolgáltak. A veszprémiek készületlenek és összeszokatlanok is voltak, a három számos repertoárból, még a dalokat is összekeverték alkoholos befolyásoltságuk miatt.⁸⁷ Tehát azt mondhatjuk, hogy az Auróra semmiképp sem volt kevésbé értelmezhető a magyarul tudók számára, mint a Közellenség.

A harmadik kérdésben a veszprémi bíróság azt vizsgálat, hogy a Közellenség együttesként lépett-e fel, vagy csak improvizatív, alkalmi társulásként. Ennek a kérdésnek a tekintetében is arra jutunk, hogy az Auróra semmivel sem volt szervezetlenebb és semmivel sem kevésbé alkotott együttest, mint a veszprémiek, akik egy három dalból álló műsort sem tudtak előadni.

Szintén komoly ellentmondás, hogy a Demeter ügyében hozott végzés nem említi a náci Németország és Hitler iránti pozitív gondolkodásmódját, valamint szélsőjobboldali tartalmú megszólalásait, pedig ezek olyan szélsőséges tartalmak, amelyek nemhogy 1984-ben, de még napjainkban is büntetőjogi kategória részét képezik. Azt tapasztalhatjuk, hogy néhány esetben a bíróságok nacionalista, nemzeti szocialista tartalmakat enyhébben büntetett, mint akár a rendbontást, a garázdaságot, illetve egy a Közellenség által el nem követett tényállást, annak ellenére, hogy a népek, fajok, felekezetek elleni gyűlölet szítása ugyanúgy részét képezi a közösség megsértése és az izgatás tényállásának is.

Egy kis kitekintést téve, az Auróra-Közellenség összehasonlításhoz hasonlóan állíthatjuk párba a CPg és a MosOi zenekarok pereit is. A szegedi CPg zenekart izgatásért büntették szabadságvesztéssel – a szegediek legtöbb számukban inkább a pártállamot kritizálták, míg a skinhead MosOi zenekar tagjai rasszista, gyűlöletkeltő, olykor szélsőjobboldali tartalommal

⁸⁷ KÖVESSY (2000): 15:52-től.

bíró szövegeket adtak elő, ennek ellenére felfüggesztett börtönbüntetést kaptak. Víg László szerint a pártállam az aránytalan ítéletekkel példát akart statuálni a szubkultúra többi képviselőinek:

„a CPG-vel megmutatták meddig is mehet el a dolog, meg a veszprémiekkal, ott azért a kettőtört emberi életek, az nagyon megviselt annak idején”⁸⁸

⁸⁸ Víg László (Auróra együttes) 2014. augusztus 28. Győr-Budapest (telefonos interjú).

5. BEFEJEZÉS

Veszélytelen ifjúság, veszélyes ellenségek, olvashatjuk a pályamunka címében. A címben található ellentmondással is arra a jelenségre igyekeztem rávilágítani, miszerint az állambiztonsági szervek és az igazságszolgáltatás az 1980-as évek elején több ízben is túlzó ítéleteket, intézkedést hozott, amelyek mai szemmel lehettek túl szigorúak, vagy túl enyhék is. Az államhatalom rosszul és aránytalanul ítélte meg, hogy ki számít veszélyesnek és ki számít ellenségesnek, vagy egyáltalán nem is tudta felmérni.

A kiéleződő társadalmi és szociális problémák, a rejtett munkanélküliség, a kilátástalanság, a generációs törések a társadalomban, a családi problémák, és az alkoholizmus, mind hozzájárulhattak a fiatalok magatartásbeli problémáihoz, kiábrándultságukhoz. Ilyen körülmények között a fiatalok fogékonyak voltak akár az anarchista, akár a szélsőjobboldali gondolatok iránt. Amellett, hogy ezek polgárpukkasztónak, másnak, forradalminak, lázadónak tündek, a szocialista államberendezkedés antitéziseként valamilyen pozitív jelentéstartalommal is bírtak számukra.

Az állambiztonsági szervek nagy erővel voltak kénytelenek fellépni a punk, skinhead és általában véve az underground szubkultúrák képviselői ellen, akiknek a száma egyre növekedett. Ezen fellépések vizsgálata során azt tapasztalhatjuk, hogy a bizalmas nyomozásokat követő büntetőeljárások során aránytalan ítéletek születtek, egyúttal a jogegység és az egységes ítélkezési gyakorlat az igazságszolgáltatásban nem valósult meg a tárgyalt korszakban.

FORRÁSOK ÉS SZAKIRODALOM:

Könyvek:

1. *A Magyar Szocialista Munkáspárt XII. kongresszusának jegyzőkönyve.* Kossuth Kiadó, Budapest, 1980.
2. CSATÁRI Bence: *Az ész a fontos, nem a haj.* Noran Kiadó, Budapest, 2015.
3. FEJTŐ Ferenc: *A népi demokráciák története.* Magvető Kiadó, Budapest, 1972.
4. FURIAN, Gilbert; BECKER, Nikolaus: *Auch im Osten trägt man Westen – Punks in der DDR und was aus ihnen geworden ist.* Thomas Tilsner Verlag, Bad Tölz, 2000.
5. GÁBOR Kálmán (szerk.): *Társadalmi átalakulás és ifjúság – A szabadság mint esély?* Belvedere Meridionale, Szeged, 2000.
6. GLASPER, Ian: *Burning Britain – The history of UK Punk 1980 to 1984.* PM Press, London, 2014.
7. GROFFMANN, Anna Claire: *Das unvollendete Drama – Jugend- und Skinheadgruppen im Vereinigungsprozeß.* Leske + Budrich, Oplade (Leverkusen), 2001.
8. GYARMATI György (szerk.): *Trezor 1. – A Történeti Hivatal Évkönyve.* Alföldi Nyomda Rt. Budapest. 1999.
9. HEBDIGE, Dick: *Subculture, the meaning of style.* London, Methuen Publishing, 1979.
10. JÁVORSZKY Béla Szilárd – SEBŐK János: *A magyarrock története 1. – A beatkezdetektől a kemény rockig.* Népszabadság Zrt., Budapest, 2009.
11. JÁVORSZKY Béla Szilárd – SEBŐK János: *A magyarrock története 2. – Az őshullámtól az elektronikáig.* Népszabadság Zrt., Budapest, 2006.
12. KLANICZAY Gábor: *Ellenkultúra a '70-es '80-as években.* Budapest. Noran Kiadó 2004.
13. O'HARA, Craig: *The Philosophy of Punk – Die Geschichte einer Kulturrevolte.* AK Press, London, 2001.
14. PAKSA Rudolf: *A magyar szélsőjobboldal története.* Jaffa Kiadó, Budapest, 2012.
15. PALLOS László: *A nacionalista ellenzék-ellenség a Kádár-korszak állambiztonsági dokumentumaiban.* Püski, Budapest, 2011.
16. PETRIK Ferenc, RAFT Miklós (szerk.): *Hatályos jogszabályok gyűjteménye 1945-1987.* Összeállította: HÁRSFALVI Rezsőné, KOMÁROMI Gábor, TAMÁS Andrásné. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1989.
17. SZÖNYEI Tamás: *Az új hullám évtizede.* Laude, Budapest, 1989.
18. SZÖNYEI Tamás: *Az új hullám évtizede 2.* Katalizátor Iroda, 1992.

19. SZÖNYEI Tamás: *Nyilván tartottak – Titkos szolgák a magyar rock körül 1960-1990.* Magyar Narancs-Tihany Rév Kiadó, Budapest, 2005.
20. TABAJDI Gábor: *A III/III krónikája.* Jaffa Kiadó, Budapest, 2013.
21. TABAJDI Gábor - UNGVÁRY Krisztián: *Elhallgatott múlt – A pártállam és a belügy – A politikai rendőrség működése Magyarországon 1956-1990.* Corvina Kiadó, Budapest, 2008.
22. VASS Henrik (szerk.): *A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1975-1980.* Budapest, 1983. Kossuth Kiadó.
23. VASS Henrik (szerk.): *A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1980-1985.* Kossuth Kiadó, Budapest, 1988.

Filmek:

1. Chauffour, Lucille (szerk.): *T-34 - Les Rale Des Genets* (dokumentumfilm). Szerzői kiadás, 1983.
2. GELLÉRT Gábor (szerk.): *Privát Rocktörténet: Aurora* (dokumentumfilm). Kinopolis Filmgyártó Kft., Budapest, 2010.
3. GELLÉRT Gábor (szerk.): *Privát Rocktörténet: CPg.* Kinopolis Filmgyártó Kft., Budapest, 2010.
4. KÖVESSY Róbert (szerk.): *Punktérítő* (dokumentumfilm). Filmplus Filmgyártó Kft. 2000.

Személyes közlések:

1. VÍG László (Auróra együttes) 2014. augusztus 28. Győr-Budapest (telefonos interjú)

Cikkek, könyvfejezetek:

1. DÁVID Ferenc: *Történeti visszatekintés a magyar titkosszolgálatokra.* In: KOBOLKA István (szerk.): *Nemzetbiztonsági alapismeretek.* Nemzeti Közsolgálati és Tankönyvkiadó Zrt., Budapest, 2013
2. ERDŐS Péter: *Felszólalás a szennyhullám ügyében.* Kritika folyóirat 1983. 6. sz. pp. 16-17.
3. ERDŐS Péter: *Új időknek új dalaival.* Kritika folyóirat 1983. 10.sz. pp. 18-19.

4. HARASZTI Miklós: *A Közellenség*. Beszélő folyóirat, 1985. 12. sz.
<http://beszelo.c3.hu/cikkek/a-kozellenseg> (Utolsó letöltés: 2018.03.05.)
5. GARAMI Erika: *A fiatalok erőszakos mozgalmak iránti vonzalma* In: GÁBOR Kálmán (szerk.): *Társadalmi átalakulás és ifjúság – A szabadság mint esély?* Belvedere Meridionale, Szeged, 2000. pp.173-181.
6. HARSÁNYI László: *Válasz egy felszólalásra*. Kritika folyóirat 1983. 10. sz.
7. KERESZTES Csaba: *A punk és skinhead zene a '80-as évek elején – A Mosoi zenekar koncertje és pere 1983-ban*. ArchívNET XXI. századi történeti források 13. évf. 2. sz. (2013)
8. KLANICZAI Gábor: *Izgatás nagy nyilvánosság előtt, csoport tagjaként* IN: *Ellenkultúra a '70-es '80-as években/Beszélő*,
9. SEBŐK János: *Hozzászólás a szennyhullám ügyében*. Kritika folyóirat 1983. 10.sz. pp. 17-18.
10. TABAJDI Gábor: *A hírszerzők mindennapjai (1974-1983)*. Betekintő 2010/1. szám
11. TABAJDI Gábor: *A szakmai munka segítése pártpolitikai eszközökkel*. Betekintő 2008/4. szám
12. TARJÁN G. Gábor: *A skinhead mozgalom és a társadalom*. In: GÁBOR Kálmán (szerk.): *Társadalmi átalakulás és ifjúság – A szabadság mint esély?* Belvedere Meridionale, Szeged, 2000. pp. 182-187.

A Belügyminisztérium Oktatási és Közművelődési Csoportfőnökségének periodikái:

1. Balázs József: *Az ideológiai harc néhány vonása a helsinki értekezlet után*. Belügyi Szemle XIV. évf. (1976.) 6. sz. pp. 12-19.
2. FINSZTER Géza: *A célzat bizonyítása az izgatás tényállásában*. Belügyi Szemle XIX. évf. (1981.) 6. sz. pp. 37-47.
3. KOVÁCS Lajos: *Az állam elleni izgatás és a közösség megsértése*. Belügyi Szemle XXII. évf. (1984.) 11. sz. pp. 32-40.

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára:

1. ÁBTL: M-37719
2. ÁBTL: M-40333
3. ÁBTL: M-40349

4. ÁBTL: M-41418
5. ÁBTL: M-41955
6. ÁBTL: O-17311
7. ÁBTL: O-17372
8. ÁBTL: O-17785
9. ÁBTL: O-18424
10. ÁBTL O-18735: Rendkívüli események dossziéja, Fedőnév: „Amatőrök” (22-R-1292)
11. ÁBTL O-19799/1: Rendkívüli események dossziéja, Fedőnév: „Borzas”
12. ÁBTL V-164148: Vizsgálati dosszié Demeter János András ügyében (22-6810)
13. ÁBTL V-164417: Vizsgálati dosszié Benkő Zoltán és társai ügyében
14. ÁBTL 3.1.2. M-41574: Hunyadi fn. tmb. Munka-dossziéja
15. ÁBTL Napi Operatív Információs Jelentések
16. ÁBTL: 4.2.-2.1.1.-157/15/1973/1 A BM Győr-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság Ügyrendje
17. ÁBTL: 005/1972. sz. BM parancs az állambiztonsági szervek hálózati munkájának alapelveit tartalmazó szabályzat kiadásáról
18. ÁBTL: 26/1979 sz. BM. parancs a III. Főcsoportfőnökség ügyrendjéről

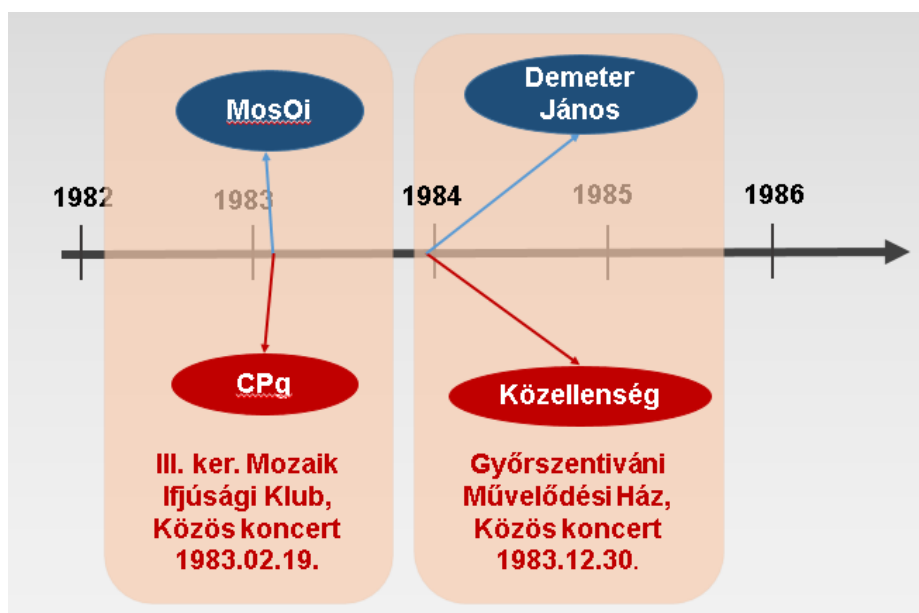
MNL Békés Megyei Levéltára

1. MSZMP Békés Megyei Bizottsága, A Végrehajtó Bizottság 1981. május 20-i Jegyzőkönyve

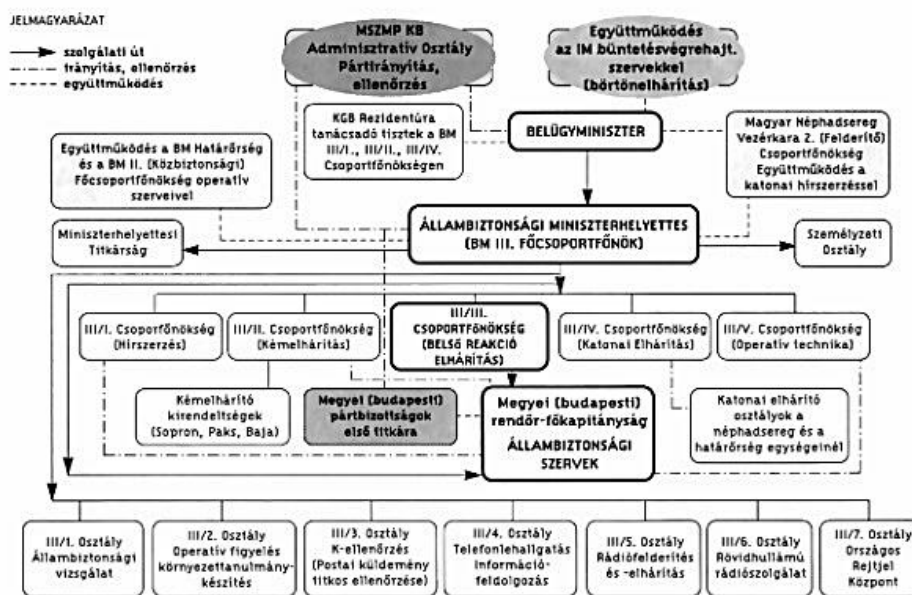
Magyar Nemzeti Levéltár Győr-Moson Sopron Megyei Levéltára:

1. Az Élet és Ifjúságvédelmi Alosztályról szóló beszámoló 3/1983

MELLÉKLETEK

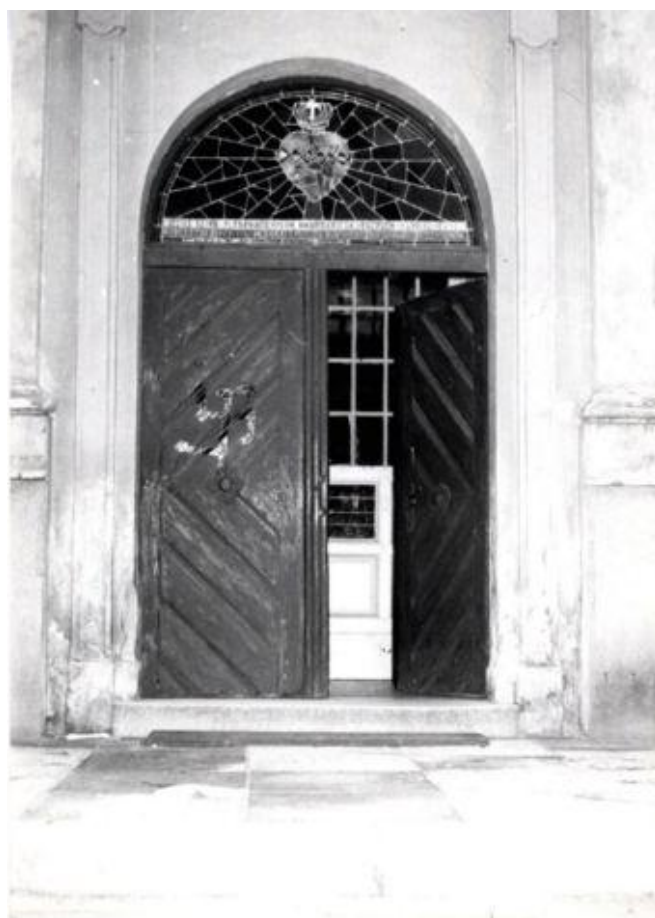
1. sz. melléklet. Négy büntetőügy viszonya (saját szerkesztésű ábra)

2. sz. melléklet: A Belügyminisztérium III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség szervezeti felépítése és együttműködése más szervekkel 1979-ben

3. sz. melléklet: Horogkereszt egy kirakatüvegen Esztergomban 1979-ben
 Forrás: ÁBTL: O-17868 11/001

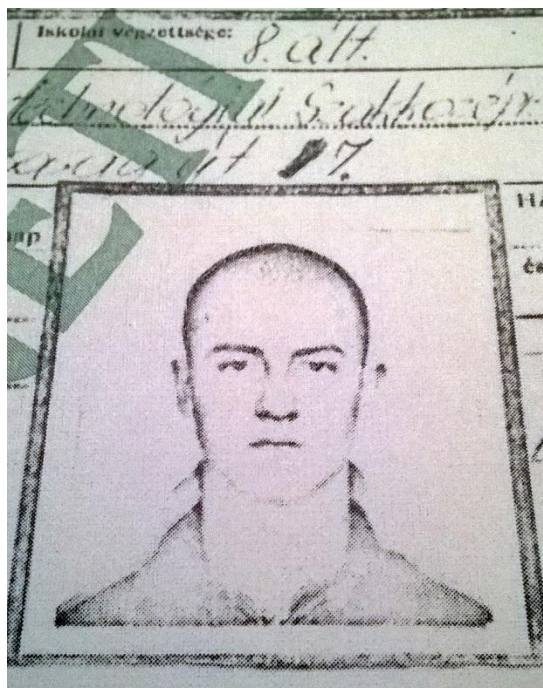
4. sz. melléklet: Horogkereszt a nagykanizsai Jézus Szíve templom kapuján
 Forrás: ÁBTL: O-17624_22_6

5. sz. melléklet: Horogkereszt egy hódmezővásárhelyi épületen 1979-ben.
 Forrás: ÁBTL: O-17785_35_8

6. sz. melléklet: „ZIKHEJ” szövegű firkalás és horogereszt Nyíregyházán 1983-ban
 Forrás: ÁBTL: O-18758_55_26

7. sz. melléklet: Demeter János arcképe a vizsgálati dossziében

Forrás: ÁBTL: V164-148. p.61/a/4.

ABTL 3.1.9. - V-164148 /82

Győr-S.MRFK.III/1.Alo.

szerv megnevezése Titkossági fok: SZT/KF.

Erdélyi Károly r.őrgy.

adatkör Szem.kód: A D +

Lekérdezés célja: + + < =

KÉRDŐJEGY

1. Családi név: DEMETER +

Utónév: JÁNOS ANDRÁS + < =

2. Előző családi név: +

Utónév: + < =

3. Születési hely: Oroslány +

4. Születési idő: 6 7 + 0 1 + 2 8 +

év hó nap

5. Anyja családi neve: Limpár +

Utónév: Terézia + < =

Kérek tájékoztatást arról, hogy a fenti személy az alábbi betűjelű nyilvántartás(ok)-ban, adattár(ak)-ban, szerepel-e és ha igen, milyen adatokkal.

A F G H

Kelt: 1984.II.14. Dr. Császregi József

r. alez.

203 021 2101 - BM 76. 1. - 4009

61/a/2

8. sz. melléklet: Demeter János kérdőjegye a hálózati nyilvántartásban

Forrás: ÁBTL: V-16448 p.61/a/2

